

TANDORI DEZSŐ

Plusz-mínusz Egy Világ

(Csak...?)

Azt jelentené ez, hogy a foci végső soron se nem oszt, se nem szoroz? Várjunk. Oszt, mert megoszt (szurkolás stb.), sráckorodban megosztja napjaidat (előtte a leckét, utána etc.), szoroz, mert (élményben pl.) megsokszoroz. S mégis így mondom: plusz egy világ, vagy akár nagy betűkkel, a foci, mert nélküle kevesebb lenne világod?! (Kérdőjel, mert lehet, falhoz vágod itt ezt; akkor nem néked szólt.) Felkiáltójel, mert nagyon is. És annyira, hogy nélküle mínusz a világ egy része, mínuszos (nyári szünetek, lezáruló kupasorozatok utáni mámoros, de megint kiüresedő pillanatok... s bizony azt se mondhatni már, hogy a Zupecalanga-szigetek bajnokát ne várnád az UEI-kupában, mert győzhet a Nagy Parmalat ellen akár; ergo azonnal érdekes lehet a legkisebb hegylábnyúlvány is a fociból augusztusban, csak kezdjék végre). És mínusz az élet, ha veszít a csapat... ám álljunk meg itt. Jó, engem is mélyen lehangol, ha a Schalke 04 otthon nem rúg gólt, pimfűl veszít, ha nem megy a fiúknak... és itt nem akarok Mándy-parafrázisokba esni, és nem akarom azt a nosztalgia-szellemet sem lengetni, mely Jékely legendás futballverséből árad, az a költemény előkereshető, felidézhető nélkülem is, én csak utaltam rá. Ahogy a tenger-dolognál a minap, most is azt mesélem el, ami a focival kapcsolatosan az én osztályrészem lett, és amit senki sem tudhatna nélkülem... vagyis becses személyünkkel is egy „plusz” vagyunk (avagy egy „mínusz”) a világnak, egy pótolhatatlan index-jel; és akkor rajta, ezzel a lehatárolással: nem lesz szó *általában* a sportról, *összességében* a bajnoki rendszerek élményköréről; és nem lesz szó így itt és most a házibajnokságaim (tornák) kártya-jegyű rétegeiről, és nem lesz szó a világhoz nekem szintén boldogság-alappal és jókora elkeseredés-adagokkal is egy külön bolygót kanyarító, 11 évnyi angol-osztrák, francia, német, ír lóversenyezés-sorozatáról; ám e két témát külön-külön fel fogom dolgozni MŰHELY-emnek.

•

Az a tabáni, Gellérthegy-oldalban lelt koszos, de épséges teniszlabda lett volna első „focim”? Apámmal találtuk; derekasan nevelt ő engem, ám focizásokra vele nem nagyon emlékszem. A teniszlabda ügye is kétes, már ami az elsőbbséget illeti. Mivel, srácok, a házunk mögötti, szép nevű Öntőház utcában teniszlabdával fociztunk. Hát lehet, hogy előbb volt. Teniszlabdával *is*, így a pontosabb. Nem emlékszem már; lecke előtt, leckeecsinálás után (lásd fentebb). Voltunk a házban srácok így focihoz vagy öten. A két Papp, a Laci és az öccse, a kitűnő (színész) Zoli (nálunk jelentősen fiatalabb). Jó, „nálunk”: Isti, a magyar sakkválogatott későbbi kapitánya, nálam négy évvel volt öregebb. A Petőfi Gimnáziumba nem jártunk azonos évben. Isti újságírói álmokat dédelgetett, végül orvos lett. Nálam egy évvel volt fiatalabb egy másik Laci, kettővel-hárommal egy másik Zoli. Volt még a Tibi; a házbéli Sanyi nem nagyon járt focizni, és a klasszikus korszakban még aligha lakott itt a Kálmán meg a Viktor; és a házbéli Laci és Zoli kisöccse, János nem szállt be ezekbe a dolgokba. Magányos alkat?

Nekünk a teniszlabdás focizás minden külön filozófia (társasság, magány, ugyan!), minden „megfogalmazás” innenén-túlján egyszerűen evidens volt. Vágytunk rá. Nem kellett hozzá semmi „külön”. A zsákut-

cácskának autóforgalma akkor nem volt még, a várfalakon nehéz is lett volna átívelni a labdát házunk kertudvarába, ritkán esett meg, hogy az Öntőház lépcsőn le kellett volna szaladni a gömbért. A teniszlabdás foci úgy ment, hogy fél-utcaszélességben két téglából kaput hevenyészünk, jó messze felálltunk egymással szemközt, és felváltva „pontrúgtunk”. Lábbal, odaszökkenéssel lehetett védeni, vagy gól. De ha többen összejöttünk, már – ha jól emlékszem – nagyobb labdával, nem teniszlabdával csináltuk a dolgot. Hármas-hármas csapatokban. Érdekes, a lábtenisz nem vált honossá nálunk. Vajon miért?

Emlékezetesek maradtak ezek a délutáni focik nekem sok mindenért. Gimista korunkban már gondot okozott, hogy kiizzadt, koszos „valónkat” esti-programozóbb formába hozzuk; hamarabb véget is értek a (nem szeretem szakszerűtlenül használni a szót) derbik. De régebbi, korábbi években: a nagy vízivás a házunkbéli Laciéknál, Zoliéknál a konyhai falikutuk alá hasalva... itthon még egy kis gombfoci... Hanem itt álljunk meg!

Gombfocizni (asztali foci!), nem is tudom, Istivel avagy már rég halott óbudai barátommal (Istinél egy évvel volt idősebb, az Imi) kezdtem. Mindketten vastagon vertek; nem tudom, eleve elismert fensőbbségük tudata bennem, ez tette-e, vagy ennyivel jobbak voltak? Isti ellen sakkban is keservesen tudtam csak döntetleneket elérni, ha és amennyiben. Jó, Imivel nem túl gyakran találkoztunk, végül el is maradtak látogatásaim (szülőfüggőek voltak), és Imi inkább atletizált. Iminél előbb, Istinél később: családi „alapon” lett letiltva a gombfocizás. (Focikarriert még a házunkbéli, jó grundjátékos Laci sem „írt le”; holott hány nagyválogatott dribbler akad, aki nem lehetett sokkal jobb nála. Magam nem voltam jó focista sosem. A gombfociról még lesz szó.)

Keresztapám fiától „örököltém meg” egy csomó bámulatos gombot, s ezek közül Imi párat elcsaklizott tőlem holmi silány csere-ellenértékekért. (Hol volt még az igazi fociban is egy Nesta 10 milliárd forintos csereára! Na, vicceltem csak.) Nem voltak éppenséggel prima játékosaim. Legendás mondásom: a gyakorlati életben is (Kádár-korszakos és rendszerváltásos tapasztalatok!) így megy ez, ha egyszer átkutattuk édesanyánk gombosdobozát, pénzünk meg új gombokat venni nincs, hát hiába kotrunk a sok elreszelt, be nem vált „torz” gomb közt, jó cserejátékosokra, kiegészítőkre nem teszünk szert.

Sajátos, rám jellemző „alakulat” (alakulás) volt a barátkozásom, és ez nem annyira foci-, mint inkább asztalifoci(gombfoci)-meghatározottságúnak minősíthető. Na, hogy ezt ilyen szépen megmondtam: a hátsóutcai focihoz adva voltak, akik adva voltak; a szemközti grundon (ma park a lebombázott házak helyén) focizó fiatalabb, „többi házbéli”

sráccal mi így nem vegyültünk. A Lánchíd utca ennyi meg ennyi és az „Ybli” ennyi meg ennyi külön egység volt. Miért? Halvány fogalmam sincs róla. Amazoknak se hiányoztunk mi. Később derült ki, mennyi érdekes, normális srác volt köztük, sőt! De vissza hozzám. Felső általánosban kialakult – szülőfüggően – egy triumvirátus. Jóllehet érdektelen itt, két orvosgyerek, egy főhivatalnokból kishivatalnokká szegényedett apa fia (én). A kevésbé jómódú orvoscsalád a Naphegyen lakott egy villában (mely egykor saját tulajdonuk volt), egy teljes szintet. Nagyszívű, rop-pant kedves emberek voltak. Gabi barátomat gyakran kísértem „haza” suli után, és akkor a legkülönfélébb társasjátékokkal foglalkoztunk. Gomboztunk is egyebek között. De a teniszlabdás (?) foci sem maradt ki repertoárunk fő számai közül. Érdekes, mennyit veszekedtünk, kamaszodván. Ki kíséri haza a másikat. Hármásban hamarosan nem voltunk meg jól. Én akkoriban inkább M.-hez húztam (könyveimben később: dr. E. M.), de vele, ha jól emlékszem, nem fociztam soha. Viszont vég-hossza játszottuk, első egyetemista évünkig, a gombfocitornákat. Magam Franciaország voltam, M. talán Uruguay... nem is emlékszem már. Nem, nem az. Akkor mi? Spanyolország? Volt Real Madridja, tudom. De hagyjuk ezt. Visszaemlékszem játékosokra... színükre, formájukra, jellegükre, specialitásaikra. És eleve a kora délutánok nagy hangulatá-ra. Ahogy titkos szövetségünk volt ez a gombfoci. Holott M. akkoriban már komolyan „udvarolt” stb. Mégis. A gombfoci szent volt.

És még két dolgot: M. tanított meg, úgy tízéves korom tájt, a francia kaszinó nevű játékra. Ezt azután legtöbb jóbaráttal játszottam. És feleségemmel – s Főmedvémmel, mint klubokkal – 1972 tavaszán el-indítottuk a nagy bajnokságot, a Nagy Koala Kártyabajnokságot, melyet a Kis Koala Kártyabajnoksággal bővítettünk, 20-20 klub játszik, öt-öt-öt-öt-öt etc. csapatba sorolva, egy-egy ilyen ligában, s nekem madárkáink (és olykor „a lovak”) mellett életem támasza-talpköve stb. ez a bajnoki rendszer.

A másik meg: volt bennem mindig valami terjedelemre törő „telhetet-lenség”. (Túlzások hajlama.) Így nem elégedtem meg annyival, hogy Gabi, majd főleg M. a gombfocibajnoki partnerem, nem! Naponta tö-mérdek órát „pazaroltam” gombfocizásra, magam ellen játszva. Volt Olaszország, Portugália, Szovjetunió, Bulgária (!!)... ilyen bajnoksága-im. A házbéli Lacival osztrák bajnokságokat játszottunk. M. és Laci is összejött a révemén. Kedvelték, becsülték is egymást. Életemből külön-böző módokon mindketten eltűntek rég.

Játszottam tehát a focibajnokságokat, vezettem a táblázatokat... tu-dom, sokak számára ezek a dolgok ugyanolyan felfoghatatlanok, mint a lófogadás... nem is ismerik az angol, ír, francia, dél-afrikai etc. lóvilá-got... azonnal ítélnék „budapesties elit-értelmiségi” szempontból. Kivé-ve, ha valaki történetesen a pesti ügetőre vagy galoppra jár. (Ezekre a helyekre meg én nem járok.) De a „budapesties értelmiségi elites-keredés” alapvonásainak egyike: az intolerancia. Lásd a költő-óriás: ha jön egy másik sűrű, az nem igazi sűrű (a többi sűrűnek).

Érdekes, hogy 1956-ban, mikor a helyzet már (apai értékelés!) remény-telelné vált (kiderült, reménytelen is volt szinte végig, az a Csoda Ak-kor!), Lacival osztrák focibajnokságot, magamban különféle sorsolásos kártyabajnokságokat játszottam. Mára már a nem túl jelleges osztrák focin a szememben az sem segít, hogy sokat járok (jártam) Bécsbe, Ausztr-riába; Rapid, FC Tirol etc. – nekem nem mond semmit. A Memphis cigi még elreklámozza valahogy az Ausztriát (hahaha), és a messze másod-osztályú Vienna pályájának környékét (Hohe Warte) az osztrák főváros-ban nagyon imádom. De hol van már a Wacker, például? A Wiener SC? Lehet, tengődnek valahol alantabb...

Laci barátom eléggé rossz néven vette, hogy én, „a francia” (mert én voltam „a franciák”, ugye; na, ő volt „Uruguay”!) igen, hogy gombfocikönyvíráshoz az angolokat választottam alanyul. Jó, de a franciák újabb szupersikerei ellenére, kérem, mondja nekem bárki is azt, hogy szíve a Paris SC-ért, a Marseille-ért, a Lille-ért vagy a Lyonért dobog, a Monacóért! Ezekről a városokról nem a foci jut az eszünkbe. Nem ám! Ellenben Manchester! Liverpool! Akár Norwich! Vagy Londonban Chelsea... jó, hát Chelsea-ről e negyed szépsége, tarkasága, bohém gazdagsága is, ha valaki járt már arra... vagy Southamptonról is inkább a kikötője, nem annyira a pálya (The Dell), ám, ismétlem, legalább tizenöt-húsz angol város neve a focicsapatáért dobogtatja meg az átlag magyar szívet. Spanyolország, Anglia, Olaszország, még Németország is közelebb került hozzánk így, mint a franciák. (A hollandok, jugók stb. úgy a fele-skálapont környékén helyezkedhetnek el. Osztrákok, mondtam: nullovics. Svájc is, ilyen szempontból.)

Gombfocikönyvet tulajdonképp már 1969/70 körül írni akartam, mi több, a Szépirodalmi Kiadónak. (Kiadómnak akkor.) De kirúgatóm és a négy évi „szilencium” keresztülhúzta ezt a tervet (is). Ha meggondoljuk, harmincnégy éves voltam, amikor második (!) kötetem megjelent... Mindegy, a gombfoci-ügy Kormos István, majd S. Cs. (ő nyomatékkal kérte halála előtt, ne emlegessék), Móra-Kozmosz főszerkesztőim révén vált valósággá. Akkoriban nem ment rosszul (anyagi) sorom. Különös ellentétek ezek! Politikai rendszer (1), magánboldogság (2), béke magunkkal (3), nyugalom és egyenletesség (4), pénzügyek pozitívumai (5), lendület (6) és még sok mindent sorolhatnék: bizarrul kizárogatja, néha „üti” egymást, de semmiképp sem jár valamennyi együtt, sőt.

Majd a lócikkemben (ha megvalósul), ott mondom el egy ezzel kapcsolatban eltervezett játékomat. Irodalmi érdeklődésű embereknek jópofa lehetne, hiszen teljességgel irodalmi, másrészt tippelésesen játékos.

Sajnos, felfogókészségünk nem dúskál ily „szabad vegyértékekben” – hogy irodalmilag könnyedek is tudnánk lenni, s nem csupán azt nézni (élin), mi mit hoz a konyhára vagy mely tradícióban gyökerezik.

Tehát akkoriban éppenséggel nem ment rosszul anyagi sorom – megfizették a műfordítást! Kiadták Nat Roid-regényeimet, melyeket ma sem kellene annyira lenézni, van még kiadatlan, 16 éve ráadásul, nem az van, hogy velők magamat sokszorosan elbőfentem volna! ha-ha! -, és járattam pár képzőművészeti, állatos, irodalmi folyóiratot Amerikából, Németországból, Franciaországból, Angliából... áraik a mai forintbélihez, nem szólva mai keresményeinkről, egytizedét tették a... hadd ne folytassam. Így jutottam hozzá három éven át a *Football Magazine*-hoz, ahol aztán (kis késéssel, logikusan) minden benne volt az angol focieredményekről, ami szemnek-szájnak ingere. (Megjegyzem, akkoriban cserélt gazdát, a hetvenes évek végén, az első angol játékos, akinek 1 millió font volt az átigazolási „ára”). Manapság az angol foci is eléggé közismert nálunk (a *Nemzeti Sport* is jó munkát végez így), ám az aztán sorozattá kerekedett gombfocikönyv-dolgomban nem építettem kizárólag az angolokra, félttem, unalmat szülne. Viccnek megcsináltam: mackó-edzők voltak minden második klubnál stb. Hanem hát ezek a könyvek meglehetősen népszerűsége tettek szert – szemben szegény lókönyveimmel! –, könyvtárakban fölfedezhetők, nem részletezem a dolgot. Nem a magam krónikáját írom, hanem a fociról és kapcsolt részeiről morfondírozom – igaz, krónikásként.

Még valamit (a múltkori „Tenger” után is) erről a krónikás-szerepről. Igen, azt akkor: hogy már akkor inkább ez, mint hogy én megmondjam, min kell nevetni, mit hogy kell felfogni stb. Az ilyesmit nagyon nem szeretem a mi mai prózavilágunkban.

1970

Tehát az angol foci. Egy legendás történet: vegyük azt, ott vagyok a Norwich City „Premier League” (akkor valahogy nem így hívták, inkább I. Division még) búcsúmeccsén, tehát ahol a „Kanárik” elköszönnek a Liverpool, ManU stb. osztályától. És azt mondja valaki, sálat kanyarítva nyakamba: „Aztán visszagyere...” Én erre: „Aztán ti is visszagyertek...” Se én nem jutottam vissza Norwich-ba, sem a „Kanárik” nem voltak esélyesek azóta, hogy a (mondom, ma) Premier League-be visszatérjenek.

Közbevetőleges megjegyzés: a foci nemcsak nemzetköziesít, lásd csapatok összeállítása, betegesen szinte így a Bundesligában, de erre majd bőven kitérek... nem, erősen megadja a nemzeti jellegnek járókat is. Squadra Azzura, Nationalelf... vagy Premiere League, egykor NB I... ah, régi idők.

Ellenben ha régi időkről van szó, térjünk is vissza ezekhez. (És a gombfociról csak így beszéljünk. Nem említettem: volt egy különös fociélményem. Ottlik Géza köztudottan utálta a focit. Régen a Népstadionban az atlétikát úgy akarták olykor népszerűsíteni – ó, népszerű az atlétika másutt, jól megfizetett versengéseivel! –, hogy focimeccs elé rakták. Ottlik, a hajdani atléta, kiment velünk a futásra-ugrásra-dobásra, aztán gőgös megvetéssel otthagyt minket és focinkat. Nem haragudott ránk, de jól „leminősítette” a labdarúgást. Tüntetően elvonult ősz üstökével, vékony kalózfigurájával. Történt egyszer Buda egyik kora délelőtti kocsmapincéjében, hogy odaül hozzám egy nálam fiatalabb ember – én már egy öregember vagyok, úgy ám! de komolyba –, s meséli, bocsánat, a gombfocikönyveimből ismer, nagy „angol-rajongó”. S hogy tudja, Ottlik a mesterem volt, ilyesmi. És meséli, hogy találkozott ő Ottlikkal, meglehetősen „kurióz” éji körülmények között. Most akkor mindegy, hogyan... de hogy szeg-vég a foci révén hallhattam Ottlikról egy ilyen megrendítő históriát... nem is azt, inkább hogy megismerhettem élete utolsó éveinek egy „vetületét”...)

•

Hagyjuk, amennyiben idáig ez volt, annyiban, és - vissza 1945 utánra. Isti Fradi-drukker volt, főlényesen az egész családja az (a férfinép, mármint). Ellenben Imi Kispest-drukker, s így lettem én is az. Ha ma olyasmi van, hogy Puskás stb. (Czibor, Kocsis és sikereik, lásd a Nemzeti Sport összeállítását március... mikor is?... a bécsi vonaton olvastam, 22-én, a magyar labdarúgás történetének öröm- és körömvonalairól), hát ez úgy volt, hogy „Rákosiék” jól megpolitizálták az egészséget, zsarnokian.

Ment szét a Ferencváros. Deák például... a Dózsába, ha jól mondom. Mindegy. Két fő csapat volt, a honvédségé és az ávóé, bocsánat, a focistáknak nem sok köze volt (tán semmi köze se volt!) e nagyszerű intézményekhez akkor. De Puskás őrnagy lett stb. Maradtam Honvéd-drukker, de például amikor már egyetemista, sőt, végzős koromban a magyar nemzeti gombfociéletbe (a bel-budapestibe) bekapcsolódni szerencsém lehetett, a „Honvéd” foglalt volt, lelkesen választottam a maradék 15-ből a Győri ETO-t. Bizony ám, kedves Győzöm, cikkíród 1961-63 közt Győri ETO-ként érte el szép sikereit a pesti gombozásban.

(Megjegyzem: Istivel játszva is volt Győri ETO-m!)

Palotai, Dombai, Pió... nem is sorolom. Keglovich... Senkit sem akarok megsérteni. Vári-Waldeck (Váry? Nem! Vári.)

Hagyom, tényleg. Az igazi focit mikor is kezdtem igazán nézni? (Tévé nem volt. Szepesit hallgattuk rádióan át.)

1952, helsinki olimpia. Puskásék a jugók és az olaszok ellen győzve (talán fordított sorrendben a meccsek) olimpiai bajnokok. Azóta az ilyesminek van is értéke, nincs is. De akkor! Ellenben előtte (utána?!) az angolok ellen... Jaj, már ilyen adatokat kever az ember. A 6:3! A 7:1! Szerkesztöm, ne javíts dolgomon itt. Öregszem.

Gyakran járok viszont (ama budai pincekocsmát is útba ejtve, papír- és borítékvásárlás ürügyén, madáreleség-boltot látogatva) a Pálya utcán. És amikor Bernben a németek ellen Puskásék 2:0 után valahogy csak elvesztették a vb-döntőt (2:3), a Pálya utcán mentem, és – hiszik, nem! brazilos kishír szinten az ügy – öngyilkos gondolatokkal foglalkoztam. Jómagam. Egy elvesztett focimeccs okán.

Puskásék 1956-ban szétperegtek, jöttek mások. Albert, Göröcs, Bene, Fenyvesi dr., Farkas meg a védelemben sok nagy név. Mily jók voltak ők még. Csak sem 1958-ban, sem 1962-ben nem jött össze semmi érdemleges. Emlékszem, 1958-ban a foci teljesen kifejezte „kényes fiatal éveimnek” hangulatát. Minden jól volt, szépen volt. (Lehetett volna.) És mégsem. S akkor még a svédországi világbajnokságon is hamar kiestünk.

1962-ben Latisev, ugye... a meg nem adott góllal. Egyébként magyar szív soha el nem hihette, sem 1956 előtt, sem utána, hogy „a ruszkiktól” reálisan kaptunk ki. Holott... fene tudja, tényleg, pont ott ne lett volna csalás, vagy pont ott lettünk volna mindig jók... ám voltak legendák Czibor győztes moszkvai góljáról etc., és az oroszok kicsit gögös népesség... olykor... némely képviselőjüket elnézve.

Az 1956 utáni Honvédnek nem nagyon drukoltam, utolsó meccsem a kispesti pályán egy Honvéd-Dorog volt. Csekély nézőszám. Egyébként nagyon élvezem a pár ezres nézőseregeket a német „Regional-liga” meccsein. A stadionok, kis lelátók hangulatát szeretem. Akár némely lópálya. Olyan az egész. Kis csoportok baktatnak haza egy Erfurt-Balamberbück meccs után, mondjuk. A jegenyék lombozata finoman rezeg a szélben. Nyílnak az első kankalinok.

Igen, a focival (és „a lóval”) is a teljes élet összefügg!

Milyen jókat sörözhetek ott, pajtikám! (Mondom, elnézve egy Osterhaasen-Fritzbügdal meccset, mondjuk, a 4. osztályból ott. Magyar meccset nem nézek. Egyszer volt valaki jött hozzám irodalmi ügyben, olyan is lett az egész. Hát egy budai presszóban, színészek és mások társaságában, félsandára egy Diósgyőr-meccsel... na ne má!... leragadtam. Csak hogy elkésem. De különben magyar meccset nem. Hat-hét évig azt se tudtam, hogy Balambérd vagy Kacundárd lett a gyári neve egy-egy város csapatának, Fossilbergum vagy Cranitzpeppe. Holott... Na ja. Nekem ez már itthon nem megy. És nem a litvánok elleni 1:1 miatt mondom. Tény, hogy a Bundesligában játszó magyarok nem dobogtatják meg a szívemet, bánom én őket. Inkább jobb szeretem egyiket se látni. Ez nem személyes sértés. Túlfizetett ügy, lásd Nesta;

1966

sőt, Buffon 12 és fél milliárd forint lenne, „ha adják”). Milyen finom lehet a sár szaga, a fű szaga, ahogy a stoplik nyomán repül. De ki már nem járnék. Lóra se járok ki „angolban sem, se írben”, na. Akkor focira pláne. Nem totóزم.

•

A foci nekem a legáttekinthetőbb szabályú sportág. Büntetésnek is mást kérnék, mint hogy kosárlabdát, jéghekit, bokszot kelljen nézmem. Nem tudom követni az események gyorsaságát. Az országúti kerékpár szép tájait meguntam (a valóságban is), a többi sport nem jön számításba. Jó, hát a magyar pólósokat végignéztem az olimpián kétszer. De az atlétika: a futók alól hiányzik nekem az 50-60 km/h sebességgel érkező ló. Nincs már türelmem egész délutánokat végigszurkolni. Unom a figurákat.

A fociban nem.

Sőt, rájöttem: nagyon sokan épp a figurákat nézik! A focista mint alakzat is „szerepel”. Na, nekem nem. Bár... megjegyzem, ezért az Ikszipzilón cseh játékosért a Dortmund 25 millió márkát adott ki? Mennyi afrikai megint! Mennyi albán, magyar, orosz (nem is annyi), lengyel, grúz, holland etc. a német csapatokban. Tényleg túlzás a Iashvili, Tobias Wily, Kobiashvili etc. Freiburgban! Mindegy. Nem a figurákat nézem, hanem labdával előadott figuráikat. Az emberek küllemét rég meguntam. Lásd Hamlet. Ha férfiak, ha gyerekek, ha nők. Ez utóbbi pedig nagy szó.

A focihoz visszatértem. Mikor már rég nem tudtam, hogy a Hacuka-petzer az... X dunántúli város csapata, a Purtzintov meg egy alföldi... és ez lenne a magyar főliga... hát nem. Velük ma sem törődöm. Érdekes, az angolokkal sem. Latin érdeklődésű meg a higanyos alkatom, heveskedésem, szélsőségségeim miatt nem mertem lenni soha. A franciákat megbeszéltek. Maradt a Bundesliga.

Am ettől még messze vagyunk időben. 1966-tal ért véget a fociszerelem. Megnősültem 1967-ben, suttu lett a gombfocinak is. 1966 nagy csalódást hozott a csodás „brazil győzelem” után. (Megint győzelem, megint csalódás.) Olimpiákat etc. nem néztem. A vébéken is más csapatoknak szurkoltam. (Hosszasabban lehetett ezt tenni, mint a magyarokat illetően.) Ennek ellenére sem tudnám megmondani, hol volt legendás olasz-német (Mexikóváros?), vagy satöbbi. Emlékszem egy dologra: a Bayern 0:1-re áll egy nagy kupameccsen az Atletico Madrid ellen. És az utolsó pillanatokban: Schwarzenbeck, a hátvéd! Betalál „kigyó-térről”! Aztán az újrajátzásban: 4:0 a Bayern München javára. Kupagyőzelem, ha jól emlékszem.

Ezek nekem hasonlatok az életre. Azért jó hasonlatok, mert nem tudom (nem vagyok köteles tudni), mit is példáznak. Úgy például. Van más, érintőleges értelmük is. De ez az a határ, ahogy legszemélyesebben egzisztenciális, magánjellegű ügyünké válik a különben „köz-cikinek” látszó foci.

•

Manapság a Feröer-szigetek döntetlent érhet el (luxemburgi 2:0-ás győzelme után, nem?) bármelyik nagycsapat ellen. Kis túlzással. Rettegetesen túlméreteződött az európai foci. A kupák irdatlan nagy számú indulójával. A tömérdek országgal. Vicc, hogy „Únió”, aztán mindenki csak nemzeti szeretne lenni. S fociban az lehet. Még mindig a szabadságnak valami lehetősége.

Nem az, hogy „érdekel” a foci, mindezek ellenére, de életem elengedhetetlen része (a maga régiójában). Minden újságot megnézek: van-e Bundesliga-eredmény? Még a 2. Bundesliga is jó nekem. A válogatott meccseket nem imádom. Elrontják a játéknapot. Várom, térjen vissza újra „a verkli” (Már nem itthon...!)

Természetesen vannak kedves Bundesliga-csapataim, a Schalke 04 mellett is, csak épp: az ő kudarcaik nem hangolnak le. Schalke-szurkoló lennék? Sokat jártam Gelsenkirchenben, ám inkább az ügétő és a galopp kedvéért. A Schalke is eltúlzottan internacionális csapat, már edzője és Németalföld-közelsége okán is. De erre szintén kitérek még. Korántsem nagypapásan dohogok valami mai jelenség „ellen”. Csak...

Például a legtöbb nagy angliai zsoké angol. Írországgal csereberélnék, ám főleg az írek keresik üdvüket Angliában, nem fordítva. Franciák és angolok látogatóba járnak egymáshoz a nagy galoppversenyekre. A németek igyekeznek (ambiciózusan) szétszpriccelni lovaikkal a világba. A foci elsöprően nemzetközivé vált. Szinte egyik jobb csapat sem „hazai” Németországban, például. Jó, hát nekem tényleg mi közöm is hozzá!

Csak megjegyzem.

A Bundesliga eredményei bizarrul tarkák. De ezen szintén látok át. Cottbusi, rostocki győzelmek meglepetései! Vagy az Unternhaching! A keresztbeverések! Hogy 6:1, 0:4, és ezt szinte három csapat „körbe legyártja” egymással. Mire véljem? Jó, a Bayern sem akart Lyonban így kikapni.

A meglehetősen kitűnő kvízmaster (és egyéb), Günther Jauch a múltkor („multitalentum”!) síugró világversenyt közvetített, moderált. És tényleg kimagaslót alkotott! Rákérdezett ugyanis valamire: „Nem tu-

dom, észrevették-e... de hol délről, hol északról, hol nyugati irányból fúj a szél, és ettől az épp ugrónak roppantul eltérőek lesznek a körülményei, némelyek durva hátrányba kerülnek...” Hát ez így van, felelték hümmögve „a szakik”, mint akik erre még sosem gondoltak. „Akkor ez az egész síugrás... kicsit hazárdjáték is, nem?” Így Jauch. Bólogató hümmögés. Na?

Mégis a legjobbak nyernek hosszú távon. A legtöbbször ők. Nehéz úgy lehet ez a focinál is. Tizenegy-tizennégy ember... sok szempont... sok kedv, hangulat, letörtség, düh... Parányi mozzanatok 180 foknyit billenthetik ki „a szekeret”.

A lófogadásnál is meg kellett (volna) szoknom, hogy három betlizés után egy négy lábú totál favorit lehet, vagy éppenséggel remek titkos esélyes. Az idegeimben ez már benne volna, de idegeimet sokszor el-tompítja a fáradtság, a bor. Máskor épp ez az enyhén bódult (koala)-állapot eredményezi, hogy merek játszani, igenis merészelek.

Nem tippelnék focira.

Idehaza a gombfoci mellett minden elképzelhető „sportágat” játszottam gombokkal, bábukkal, kockadobással, gyufamércével, magam-rajzolta atlétikai pályán, agyagba vajt Motorospályán... Jó, a Formula-I nem leszolható érték, de kicsit unalmas egy jó háziversenyhez képest, nem is szólva a Koala Kártyabajnokságokról.

Nekem (bár általában a legjobbak végeznek az élen egy év átlagában) a tenisz is hazádszerű, kicsit. Beletalálni abba a téglalapba a labdával... De hagyjuk ezt is.

A lóversennyel boldogan végeztem (értsd: ráadás lehet a többi!), hát nem bonyolodom más sportágak fogadási ügyeibe. De a foci is ilyen: állandóan fogadunk, kicsit. Kié marad a labda... eljut-e a kapuig a csatár... etc.

S a gól, a gól maga! De nem akarom mások kenyerét elvenni, nem akarok amatőr pszichológusként bölcselkedni, közhelyek ismétlésébe bocsátkozni. Ennyi is sok.

Filozófiailag, mégis: miért értjük „mi iatt” a futballt (szabályai szerint) a legjobban? Miért, hogy szinte *génés* evidenciánk? Ahogy a tenisz még nem *génés*? Bár közeleg ez az állapot is. Honnét e *génés kút*? (Bocsánat a viccért.) Honnan merítünk fociilag? Miért természetes, ha négyöt lehetőségből (egy párharc, egy letámadás stb. során) ez jön be... vagy az... vagy a harmadik... emez... amaz? Miért?

Vadidegen embertársainkat miért érezzük közelinek, csak a kabátjuk gallérját látva is, ahogy ballagnak ki a világba vissza, és nem kell hozzá a Parkstadion, vagy a Betzenberg, nem... Dortmundban ugyanez... Bochumban... Nürnbergben. Miért, hogy életre-halálra bosszankodunk a sajtó focihíreire? Futball-baromságain? Miért hagyjuk etetni magunkat az „igazsággal”, mely ugyanúgy féligazság, ahogy a féligazság is, ha fociról van szó, ezzel szemben igazság? Idézőjelen kívül akár?! Miért hálalosan fontos, mit idéznek Rudi Völlertől, miért dühít fel az idézés bulvárjellege, miért hiszem el, tényleg mondott ő bármit is, mit gyanakszom, hátha nem is? És megértem (bár nem értem meg őket igazán), miért, hogy hazámfiak olyan sok magyar focivonatkozást (pardon!) tartanak szentírás-ténynek etc.! Miért?

Erre a kérdésre sok minden van, csak materiálisan tényszerű válasz nincs. És ezzel sok mindent megmondtunk a foci „természetéről”.

•

A foci nekem – nem szabadulás, de szabadság. Szabadulás a lovaktól volt, lényegi állagomhoz jobban tartoztak. A foci, mind a sok gombfoci, könyvírás etc. ellenére is, megismétlem – levegővételt jelentett. Ó, ég! És ha! Rászedő idősebb jóbarát, valamiért örök-győztes... vagy néha mintha én csaltam volna, legyünk az ellenféllel teljesen egyenlők... Szabadság volt.

Nem járok focis társaságokba. Fura, mintha a magam társaságába járnék a magam focijával. Mintha (van ilyen tudathasadság vajon?) a foci-ról magammal is sokkal nyíltabban tudnék beszélgetni, mint a lovakról.

•

Spontán élmény nem volt, de áttételesen igen: első társadalmi sikerem (a gombosítás által) a foci. Mikor, pedzettem már, lassan végzős egyetemista koromban, a reménytelen hatvanas-évek-elején egy délután a Rádió klubjába elvittek, s ott egy villámtornán az első tíz közé tartozó (6-9. helyen rangsorolt) bel-pesti játékosok ellenében a második helyig jutottam, ismétlem, kezdetlegesnek látszó gombokkal stb., ez volt az. Ez volt „az”. Később, hogy el kellett helyezkednem (portásnak az Illatos útra, egy nevelőotthonba), nem járhattam már esténként klubszerű gombéletet élni; ám olykor, hogy titkos reménnyel velem valának csapataim, betévedtem valahová (Röltex Klub, Vendéglátóipar SC, Ifj. Szerv. etc.), klubom játszott épp, s valamelyik társ gyengélkedett. Beugrom-e egyetlen, döntő meccsre? Így hangzott a kérdés. Fenébe ne, be! Kértem csak egy huszást, elmentem a körüti bisztróba, vettem egy tormás virslit, ittam két deci bort (alig boroztam akkoriban), visszatértem a Baross utcába, keservesen bár, de 2:1-re hozni a meccset. 17:15-re nyert a Röltex. Ennél szebb győzelmem nincs.

Röltex, avagy nálam RHÖLTEX, a Rövidebbet-húzó Lézengő-Texturás.

PS.

Sok mindenről nem esett szó. De csakugyan rengetegről. Nincs-e túlbeszélve a foci? Válasz: is. Annyi minden még. Mint minden, ami: a.) sokakat, tömegeket érint (még ha nem járnak is meccsre; b.) mire fogadni lehet, ahol megfogható végeredmény lesz, győzelem, ilyesmi (a lóverseny is túl van beszélve a szaklapokban, sőt! a lóversenyfogadás, szerintem, annyira magányos műfaj, ily műfaja az egyénnek, hogy nem lenne szabad „őt” túl sok latolgatással befolyásolni. A legjobb szaklapban is tömérdek a „zöltség-blódség-és-hátha”. A focinál miért lenne másképp. Legföljebb: a lónyerítéseket nem szokták emberi beszédként lekottázni. Nem olvasunk sem lovaktól, sem zsokéktól olyan kerek mondatokat, ahogyan – ma is! – fogalmaz a szaksajtó. A feltehető „anyád...!” helyett például: „Mondtam X.-nek, a csapatépítés viszonylatában fontosabb prioritások vannak, mint ahogy ő, igaz, gazdag tapasztalatai alapján...” És a többi. Ám most megyek nézni a 2. Bundesliga tévéközvetítéseit, vasárnap van!

